

Տարեկան 10 ռուբ. վեց ամիսը՝ 6 ռուբ. և կես, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. ամիսը՝ (թիֆլիսյան) 1 ռ., հասարակ 5 կ. և Բաթումից 6 ռ. գրում միմյան խմբագրատանը՝ Գալիցիա, փողոց № 5.

Խմբագրության հասցեն՝ Тифлисс, Редакция «Норъ Даръ» կամ Tiflis Redaction «Nor-Dar»

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն լից ցայտարարությունները բաժին 2 կ. և լիցիտների համար կրկնապատկել:

Հայ Դրամատիքական Ընկերությունից Վարչությունից

Երկրորդ անգամ հրապարակում է ընկերությունից անդամներին

Ընդհանուր Ժողովի

որ տեղի է ունենալու Կիևյան, նոյեմբերի 9-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին Թիֆլիսի Արտիստիքական ընկերությունից շենքում՝

Զբաղմունքի առարկաներն են

- 1) Իսկական և նպատակային անդամների ընտրություն:
 - 2) Անցած տարուի հաշիւը և վերապահող յանձնաժողովի գեղարվեստ.
 - 3) Նախահաշիւ առաջիկայ 1903/4 թ տարեկան տարուի համար.
 - 3) Հրահանգ տրվելի մ. Մակարեանի անուան մրցանակաբաշխության յանձնաժողովի համար և այդ յանձնաժողովի անդամների ընտրություն:
 - 5) Վարչությունից հրկու անդամների և երեք փոխանդամների ընտրություն.
 - 6) վերապահող յանձնաժողովի երեք անդամների և երկու փոխանդամների ընտրություն:
 - 7) Ընթացիկ գործեր.
- Ժողովին մասնակցելու իրաւունք ունեն ընկերությունից ընտրված անդամները, որոնք տուել են անդամի տարուի անդամագումարը:
- Ընկերությունից անդամները կարող են չմասնակցել ժողովին ներկայացուցիչ չհաշիւը Սուրբանդանի մագաղանում:
- (314) Ժողովը կայացած համարում, որքան անգամ էլ որ գան: 3—2

Թիֆլիսի ԳՈՐԾԱԿԱՆԱՐՆԵՐԻ ՓՈԽԱՆԱՐՁ ՕԳԵՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է ընկերությունից անդ. պ. անդամներին շնորհ բերել 1903 թ. նոյեմբերի 9-ին

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,

որը կկայանայ օրուայ ժամը 12-ին վարչությունից կացարանում, Գալիցիայի պ. տ. Ա. Փրիլուկանին:

- Վարչությունից առարկաները.
- 1) Հաստատել կանոններ փոխանությունների տալու համար և որոշել այդ բանի համար յատկացնելիք գումարի քանակը:
 - 2) Ընկերությունից 19 անդամների յայտարարություններ:
 - 3) Միանշանակ վճարը քաջակցելու և կանոնադրությունից § 13 (316) այդ մարդի փոխելու խնդիրը: 1—1.

ԲՈՂԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Հասարակական բարեր:

Գրանիկան. — Լուրեր:

Մեզ գրում են: — Դանձակից:

Կ. Պոլիս հայ թերթերից:

Մամուլի շարժը:

№ 1016

Նամակ խմբագրություն:

Մատենախոսություն:

Թիֆլիսյան ընկերություն. — Սերը կատարված են ձեռք առած միջոցները:

Նոր-Դար. — հեղափոխություն:

Ցայտարարություններ:

Թիֆլիս, 5-ն նոյեմբերի 1903 թ. ՀԱՍՏԱՐԱՐՈՒՄԻ ԲԱՐՔԵՐ:

Մարմնական հիւանդությունները, պարբերական համաճարակները սպառնում են մարդկանց կեանքը, նրանց զրկում են աշխատանքի, իսկ բարոյական հիւանդությունները խորտակում են մարդկանց հոգին, քայքայում են նրանց բարոյական աշխարհը և նրանց վարձում կենդանի գիտելիքները: Առաջինները մարդուն սպառնում են մարմնապես, իսկ երկրորդները՝ հոգեպես. երկու դեպքում էլ հետևանքը մահ է, գուցէ, միմյանցից փոքր ինչ տարբեր:

Փիլիսոփաներն ու ներամիտ գիտնականները ինչպէս կամենում են թող գտնեն, սակայն, բոլոր մեզ, բարոյական մահուան հետեանքները փիլիսոփաներից շատ ավելի ծանր են: Մարդկանց բարոյապէս մահացող պատճառները ժամանակակից հասարակական կեանքի մէջ բաւական խոշոր թիւ են կազմում, և դրանց շարքում թղթախաղ կոչւած սովորությունները յետին տեղը չունեն գրաւած:

Մարդկանց ձեռքով ստեղծուած աղէտների մէջ կիժէ կայ մէկը, որ կատարեալ համաճարակի բնաւորություն ստացած լինի և իւր սրնթաց արշաւի մէջ այնքան աւերիչ բնաւորություն ունենայ, — զա թղթախաղի սովորությունն է, մարդկանց բարոյապէս մահացող այդ հրէշային գոլարձուկները: Գարծուածից շատ ավելի մեծ է այդ «գրոսանք» անունը կրող սովորությունը զուերի թիւը, և նա իւր թիւերը տարածած ունի հասարակությունից իւր իւր փրայ: Նա ներկայ է ամեն տեղ, սկսած հասարակական տնտեսական, մինչև հիւանդանոցների խոհանոցների անկիւնները, պերճօրէն վարդաբույսած ապարանքներից սկսած, մինչև օրական հացի կարօտ ապրանքի կիզոտալարը: Նրա երկրպագուների շարքերում գուր կայտանէր և հաստատու փարթամ վաճառականները, և՛ գիտնական տաւրեւայինները — թիշի, փաստարան, մանկավարժ, կային, կային, և օրական տասն և երկու ժամուայ ծանր աշխատութեան տակ ընկճուած գործակաւորի, և՛ ճակատի գունը քրտնալիւ իւր կեանքը տալահովող արհեստաւորին ու բանուորին: Թղթախաղի բոլոր «հանդիսները» հաւասարապէս վայելում են թէ՛ տղամարդ և տիկին աւանց սեռի ու հասակի խորութեան:

Որքան ստուշն ու լարծուն է գէպի թղթախաղը առաջնորդող ճանապարհը, այնքան անկանխի է այդ ճանապարհի ծայրը գրտնուած անգունը, և մի անգամ սայլաքիւղուց յետոյ, շատ քչերն

են կարողանում զգայնութեան վաղ և իրենք իրենց ազատել այդ սոսկալի ճիւղի ճիւղանքից, որոնց կարծանիչ ճնշման տակ մարդ կոչուած արարածը զխտվին փոխում ու վերածում է բոլորովին տարբեր էակի: Նրա մէջ մեծանում են սէք, հոռնոց, հետաքրքրությունից դէպի տմինքը և ամեն ինչ. նրա ամբողջ էությունը տիրում է մահացուցիչ անտարբերություն, և հաւատք ու վստահությունն ասուած բանը գէպի իւր նմանները, դէպի նոյն իսկ իւր ամենամոտ մարդիկ, բացարձակապէս փրանում են:

Գեանք, բարոյականություն, Լիգալ, մարդկային ձգտումներ, մի խօսքով հոգեկան ամեն մի թիշիք խորտակում ու ջախջախում է այդ հրէշային ախտի հարուածները: Իսկ ուսի և մարդ կոչուած արարածը, կապուած իւր բոլոր արժանաւորութիւններից, գտնում է մի դժգոյն, մի ամենաշնչին էակ, որի կեանքի ամբողջ նպատակը կազմում է իւր նմանների կողմնակի, նրանց գրաւանքները գտնարկել գիշեր ու ցերեկ, առանց օրէնքի մի տառն անգամ խախտած լինելու, առանց իւր կատարած յափշտակութեան համար ամենափոքրիկ պատասխանատուութեան ենթարկուելու:

Լիգալներն և կապուած թղթախաղի հերոսները, որոնք ամբողջ միտ կէս-քաղցած անցնելուց հոտը, ամբողջ ամուսնայ ճակատի լոտերի արգիւնքը միքանի ժամուայ ընթացքում ձգում են այս կամ այն շուրջերի գրաւանք, և ամբողջովին մաղձ դարձած, վերագոյնում իւր թշուառականարներ:

Եւ այդ սանձարձակ կողողտումը, այդ բարձրակ յափշտակութիւնը մարդկանց բերանում պտարճուելուն, գրոսանք» անուններն են կրում: Ջուարճանում մարդկանց թշուառացնող ապրտությունները, գրոսանք իրենց նմանների հոգեկան տանջանքներով ու բարոյական անկումով, գիշերներ լուսացնել միմեանց գրաւանքները դադարեցնելով, — դրանք ոչ գրոսանք, ոչ էլ գուարճուելուն են, այլ անբարոյականութեան ամենաատրոյի աստիճանները, ինքնամոռացութեան ծայրագոյն թաղիւր, ուր մարդ արարածը կարող է օրից դէպքով ցածանալ, ընկնել:

2-րդ տեսիլ, թէ որքան զօրեղ են հասարակական կապը կրծող տարրալուծող այդ հիւանդությունից զէմ ձեռք առնուած միջոցները, բայց, ամեն բոլի մեր աչքի տեսած տեսնում ենք նրա աճումը, գրաւացումը, ընդհանրացումը և դրանց առաջ բերած անփոխարինելի վնասները, ուր նիւթականը, գրամականը նսնմանում ու չքանում է բարոյական պատճառած ընդհանուր սոսկալութեան առաջ: Խօսում է մամուլը, հսկում է օրէնքը, ամենքն էլ շատ լաւ են հասկանում ու զղում այդ հասարակական աղէտի դառն հետեանքները, և սակայն, գրոսութիւնը ոչ միայն մի մագաղափ անգամ չի փոխում դէպի լաւը,

հապա, ընդհակառակը, տարէցտարի ավելի ու ավելի է վատտնում, վէրքը ու ատիլ է խորանում:

Միայն ճշմարիտ ու արմատական կրթութեան մէջ ենք տեսնում հասարակութեան փրկութիւնը այդ բարոյական համաճարակից, և հիւնց այդ պատճառով էլ բոլոր միջոցները պէտք է ուղղուած լինին դէպի այդ նպատակը, դէպի այդ անխաղաղ դարմանք:

Նոյեմբերի 1-ից ցՅ1-ը ղեկավարելի «Նոր-Դար»-ին ըստմանոր են գրում ևւ վճարում են 2 ռ. 50 կ.:

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

Թաւթաւից «Վաւաղ» ին հեղագրում են, որ Զեյնիլի գաւառի 3-րդ մասի պիտոտա Փաթալիկիով իւր շրջ մարդկանցից Նոյեմբերի 3-ին սպանել է փոխադարձ հրացանահագութեան ժամանակ տարապայանից երկու անգամ փրած յայտնի աւագակ Փաթալիկի: Նախֆ-Վաւաղ-Պէլի-Պէլի, որ Նոյեմբերի 3-ին հարկան գաւառի երկու աւագակները պարագլուխ էր:

Գերմանական կեղծեմբական ընկերություն և կազմուած Լեւոնորանի անտառները շահագործելու համար: Ընկերությունը Աստախայից բերել է տուել 600 բանուոր:

Պետերբուրգում Նոյեմբերի 20-ին նշանակուած է մի տեսնանք յանձնաժողովի Նիտա Կախիկի երկաթուղու կառուցման խնդիրը բնակելու համար:

Անցած հոկտեմբերի ընթացքում Թիֆլիսի գիշերթիշի 2-րդ ապատանարանում գիշերել են 1,051 հոգի, որոնցից 835-ը տղամարդ և 116-ը կին են եղել:

Պետերբուրգում վախճանուել է պրոֆեսոր Դոկուան, որը յայտնի էր իւր ուսումնասիրութիւնների միջոցով կովկասի գանապան տեղերի հոգեկրի վերաբերմամբ:

Ֆինանսների մինիստրությունից կից կազմուած է մի տեսնանք յանձնաժողով՝ առասկան մարդանկից արգիւնքները կարծելու քննելու համար: Վերջին ժամանակ մարդանկից հանրեր են հաշուած Արեւելեան հիւանդանոցում, և այդ բանը խիստ անկապտա ուղղեցութիւն է ունեցել կովկասեան մարդանկից արտահանութեան վրայ:

Վերջին տարիները պատահող տեսնանքի ահագին հոգեկան անտառների շահագործումով պարագլու մի քանի խոշոր վտանգաւորների տեսնութեան խնդիրը մարդանկից, որ կայտնութեան մէջ գտնուած բոլոր տեսնանքների համար հիմնուի պետական պարտաւոր տարածութիւն կամ համառոտական փոխադարձ ապահովագրական ընկերութիւն հրդեհի դէմ:

Խմբագրութիւնն ստացաւ «Հայոց եկեղեցական իրաւունք», Ա. գիրք, ներածութիւն և աղբիւրներ, աշխատութիւն Ն. Պ. Միլի-Թանգեանի, 1903 թ., Զուլի, ԼՂ 807.

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԳՆԱՆԱԿՈՒՄ. — Խաղաղի բերքն ույս տարի աւելաւ էր, սակայն ստացուած գինին լաւ է: Որովհետեւ շատերն անցեալ տարուայ գինիները մնացել էին անվաճառ, այդ պատճառով գինը չբարձրացան 1 ռ. 10—20 կոպէկից:

վեգրան (30 ֆունտ): Մեր հարեան գերմանացիների գինին այս տարի շատ էր համաճատած հայերի գինու հետ, միայն հայերի այդ ինքը, դաշտային մասում գտնուելով, գինին ավելի ուժեղ, քաղցր և մոլի է: Գերմանացիներից միջանկիւն իրենց գինիները քաղցրացնելու համար այս տարուանից սկսել են շաքար խառնել, ինչպէս անցեալ տարի գերմանացի մի յայտնի գինեգործ հայրաւոր տակաւնիսով բարձր էր խառնել թթու գինին առուշահամ դարձնելու համար: Այս կեղծիքը կատարուած են մի քանի անուանի ֆիրմաներ, և ոչ թէ ամենքը:

Վերջին շաբաթներում հետեւալ գողութիւններն են կատարուած: Մէկ արշին հոտա պատը քանդելով ապրիլ են դատար Անգլեասի 3 գլուխ Գողացի են Գ. Փաթալիանի 3 գլուխ առաւելու Մակի Օհանջանեանցի ուսլից հանել տարել են 4 անիւր և 2 կով: Տարել են Ս. Ղարա-Առտաւանի 2 կով իրենց հորթներով, Արճաւից վարդապետ 4 գլուխ տաւար, Օհանջանեանց Գրիգորի 2 տաւար, գորգեար Յակարճանի 2 կով, Ալա Առուշանեանի 2 կով կով: Սրանք մեզ յայտնի գողութիւններն են, բայց կան և ուրիշ գողութիւններ: Մի խօսքով խաղաղութիւնը աճուիլ բերելու յարձակման են եւ թարկում «Արեւիկայ» կոչուած անգամ և զրկում են իրենց 7 ձիովի շորերից: Վերջինից գողութիւնների կատարած «գինայի-գորգայ» մատուցանների վրայ է:

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԵՐԻՑ

ՎԱՌԱՍԹԻ Տ. Սարգիս քահանայի Ռուսիայ մէջ կատարած համաճարակութեան գումարով, աղբիւր թար, Խորհրդարանի վերջնական որոշել է կենդեցոյ մօտ բաւական ընդարձակ գետին մը գնել (այժմ 600 ֆր. ի չափ տարեկան վարձու կը արտի անսօր վրայի շէնքը) հոն աղբալային աղբիւրից կանոնաւոր վարձուան մը շինելու համար:

ԳԻՋԻԳՈՆԻ յոյն մեղաւարդ Տ. Գոսթանթինոս՝ որ 2 տարեկ Գալի կը գտնուէր, անցեալ շաբաթ վախճանուած ըլլալով, յուղարարութիւնը կատարուել է մեծ շուքով: Յունաց և Հայոց եկեղեցեաց կողմէ նախապէս եղած կարգապահութեան մը համաձայն, որոշուել է որ հայ քահանայի քաւարճաւով և հայ դպիւրների չափերին հազնելով, մասնակցին յուղարարութեան թափօրիմ և հոգեհանգստեան կարգ կատարելու հայ հոգեբանականութիւնը ամէն կերպ պատրաստակամութիւն ցուցուցեր և կեկեցեալից զգիտներով մասնակցել է յուղարարութեան, և նոյն իրենց յատուկ ակց ցուցուել է յունաց եկեղեցիին մէջ: Սակայն երբ կարգը եկել է հայ քահանայից հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել, հանդիսալի կայտնուող դուռն եկել է, քրմէ հայ քահանայաները կարծելով որ եպիսկոպոսին մեկնումը հարկեցոյցի պարագաներու տուել է, շարունակել են հոգեհանգստեան շարունակել և անտարան կարգաւ Յետայ յատուկ յայն քահանայ մը եկել է հայ քահանայից բով և խորհրդեր է հոն գտնուող ուրիշ երկու մետրապոլիտներու անունով, որպէս զի չհանեն իրենց շուրջապաններ և եկեղեցական զգիւրներով մասնակցին թափօրին հայ քահանայը համակերպի են ասոր և երբ պատրաստուել են

